

4. Круглова, Л. А., Болотова, Е. А. Контент радиостанций Business FM, «Вести FM» и «Коммерсантъ FM» в социальных медиа / Л. А. Круглова, Е. А. Болотова // Вестник Московского университета. Серия 10: Журналистика. – 2020. – № 3. – С. 56–78.

5. Саенкова-Мельницкая, Л. П. Белорусская кинокритика XX–XXI вв.: от первых анонсов в печати до гибридных жанров в интернете / Л. П. Саенкова-Мельницкая. – Минск: БГУ, 2020. – 239 с.

6. Кузьмінава, А. Ю. Тэхналогіі стварэння тэлевізійных шоу: дапаможнік+ / А. Ю. Кузьмінава. – Мінск: БДУ, 2021. – 111 с.

ДЗІЦЯЧАЕ ВЯШЧАННЕ НА «КУЛЬТУРЫ»: ВУЧЫЦЬ, ВЫХОЎВАЦЬ, ЭСТЭТЫЧНА РАЗВІВАЦЬ

Т. Б. Гулевіч,

канал «Культура» Беларускага радыё

Некалькі пакаленняў беларусаў выраслі на перадачах рэдакцыі дзіцячых і юнацкіх праграм Беларускага радыё, якому ў 2020 годзе споўнілася 95 гадоў. Але зараз не адшукаць у інтэрнэце архівы «Піянерская зоркі», «Рамантыкаў», «Радыёкаруселі», «Цяжкага панядзелка». Падчас рэформы нулявых многае знікла і згубілася. У тым ліку і праграмы для дзяцей і падлеткаў.

Канал «Культура» Беларускага радыё пачаў сваё вяшчанне 1 студзеня 2002 года. У аснову яго канцэпцыі была пакладзена ідэя папулярызацыі нацыянальнай культуры і мастацтва ў кантэксце сусветнага культурнага працэсу. Каб заваяваць слухацкую аўдыторыю, штогод, ад сезона да сезона нараджаліся новыя ідэі і праекты.

Аднойчы на адрас канала прыйшоў запыт ад радыёслухачоў: «Чаму ў вас нічога няма для дзяцей?». Ідэя тагачаснаму кіраўніцтву канала падалася слушнай. Так нарадзіўся праект для дзяцей і пра дзяцей «*Мэры Попінс*». Першы выхад у эфір адбыўся сімвалічна ў Дзень ведаў 1-га верасня 2008 года. Мэтамі новай перадачы сталі: выхаванне ўласнага слухача, фарміраванне светапогляду ў дзяцей і моладзі, інфармаванне пра ўсё, што дапаможа ім раскрыцца як творцам і асобам, а таксама знаёмства з тымі, хто дасягнуў пэўных поспехаў у вучобе, мастацтве, спорце і г.д. Для іх рэалізацыі была

створана адпаведная творчая каманда, у склад якой першапачаткова ўвайшлі журналісткі-матулі. Многія метады і прыёмы тэсціраваліся на ўласных дзецях, асабісты вопыт дапамагаў шукаць агульную мову з юнай аўдыторыяй.

Праграма «Мэры Попінс» выходзіла ў прамым эфіры з панядзелка па пятніцу, з 16.05 да 17.00, і гучала ранкам наступнага дня ў паўторы 10.05–11.00. Выбар часу гучання перадачы быў невыпадковы. Першую і другую змену навучання ў школе ніхто не адмяняў, хацелася даць магчымасць паслухаць радыё пасля ўрокаў ці перад імі. Кожны эфір на працягу тыдня запаўняўся рознымі рубрыкамі. Амаль як расклад заняткаў у школе. Праграма «Мэры Попінс» праіснавала на канале «Культура» паўнацэнных восем гадоў. 1 мая 2017 года адбыўся рэбрэндынг, яна атрымала новую назву «Д.Н.К.» («Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя»), пад якой выходзіць у эфір і зараз. Але працуе над ёй новы склад журналістаў.

У дадзеным артыкуле разгледзім самыя яркія, на думку аўтара, здабыткі дзіцячага вяшчання на канале «Культура» ў перыяд з 2008-га па 2016 гады і прааналізуем магчымасці выхавання і развіцця асобы сродкамі радыё.

Згодна з Кодэксам аб адукацыі Рэспублікі Беларусь, выхаванне – гэта мэтанакіраваны працэс фарміравання духоўна-маральнай і эмацыянальна каштоўнай сферы асобы. Мяркуецца, што ім у першую чаргу павінны займацца бацькі. Колькі канфліктаў і непаразуменняў паміж дзецьмі і дарослымі ўзнікае штодня на гэтай глебе? А таму кожны панядзелак у межах праграмы «Мэры Попінс» выходзіла ў эфір паўгадзінная інтэрактыўная рубрыка «*Бацьказнаўства*» (2008–2010). Пазбягаць складаных сітуацый і ўспрымаць жыццё ва ўсіх колерах вясёлкі слухачам дапамагала пазаштатны псіхолаг **Нэлі Ксяневіч**. Перадача карысталася папулярнасцю. Звяртацца па дапамогу да кваліфікаванага спецыяліста на той час было ўжо не сорамна, а нават модна. Магчыма таму пасля перапынку ў некалькі вяшчальных сезонаў творчая каманда звярнулася да псіхалагічнай тэматыкі зноў. У 2014 годзе гэтую эфірную нішу заняла рубрыка «*Дзецям пра дарослых*». Рыхтавалася яна з дапамогай дзіцячага псіхолага і шматдзетнай маці **Наталлі Таран**. Тэматыка сустрэч была шырокая: ад гіперапекі, крыўд, нявыкананых абяцанняў да асабістай прасторы, цацак і кішэнных грошай.

Выхаванне шматгранны працэс. Таму ў межах праграмы «Мэры Попінс» у розныя эфірныя гады выходзіла яшчэ шмат карысных рубрык. Асобна хочацца ўзгадаць «Легенды зямлі беларускай», рыхтавала яе пазаштатны аўтар, прафесійны экскурсавод **Марына Пархімчык**. Гістарычныя казкі, агучаныя ёй, можна было з лёгкасцю выкарыстоўваць як факультатыўны занятак да школьнай дысцыпліны «Гісторыя Беларусі».

Важная роля ў выхаваўчым працэсе надаецца эстэтычнаму развіццю асобы. У праграму «Мэры Попінс» далікатна, нязмушана і арганічна ўключаліся высокамастацкія рэчы. Цікавыя аповеды з жыцця мастакоў ад старажытнасці да сучаснасці, тлумачэнне ўсіх вядомых плыняў у выяўленчым мастацтве раз на тыдзень гучалі ў рубрыцы «*Падарожжа ў свет мастацтва*». А ў цыкле «*Музычны куфэрак*» размова ішла пра музычныя інструменты, іх майстроў і тых, хто выдатна імі авалодаў. «*Музычны куфэрак*» вяла настаўніца музыкі **Карына Калачэўская**. Меў сваіх прыхільнікаў і штотыднёвы паўгадзінны праект «*Ад барока да хард-рока*», які распавядаў пра кампазітараў, музыкантаў, выканальнікаў і гурты, музычныя плыні мінулага і сучаснага, а таксама народную вакальную і інструментальную музыку як у аўтэнтычным выглядзе, так і ва ўсіх магчымых сучасных апрацоўках.

Асобна хочацца спыніцца на літаратурным складніку праграмы «Мэры Попінс». У прыватнасці, на праекце «*Дзіцячы радыётэатр*», які нязменна выходзіў у эфір кожную пятніцу. Першапачаткова ў яго межах гучалі радыёпастаноўкі з фондаў Беларускага радыё, якія беражліва захаваліся ў фанатэцы. Дзіцячыя спектаклі рыхтавала рэдакцыя дзіцячых і юнацкіх праграм. На шчасце, адзін з яе рэдактараў **Таіса Маставая** яшчэ працавала на радыё і з радасцю пагадзілася дапамагчы. Дарэчы, часам «Дзіцячы радыётэатр» ператвараўся ў сапраўдную хрэстаматыю, бо ў ім гучалі творы са школьнай праграмы. Аднак якімі ўнікальнымі ні былі б фонды, усё мае пачатак і заканчэнне. Праз некалькі гадоў тое, што магло прагучаць, прагучала. А пракручваюць адно і тое ж па некалькі разоў не хацелася. Таму было прынята рашэнне ўключыць чытанні літаратурных твораў як класічных, так і сучасных у жывым эфіры ў выкананні артыста **Аляксандра Аўчынікава**.

Палёгка ў навучанні прысутнічала не толькі па літаратуры. Колькі цяжкасцей і складанасцей выклікае гэты, бадай, асноўны абавя-

зак у дзяцей. Дапагчы і змяніць негатыўнае стаўленне – такую задачу ставіла перад сабой творчая каманда праграмы «Мэры Попінс». З першых дзён існавання ў эфіры гучала рубрыка «Дзіцячая энцыклапедыя». Кожны дзень тыдня ў ёй прысвячаўся пэўнай тэме: мовазнаўству, навуцы і тэхніцы, краязнаўству, прыродазнаўству і г.д. Складаць яе дапамагалі прафесійныя лінгвісты, арнітолагі, батанікі, сіноптыкі, гісторыкі, музейныя супрацоўнікі і іншыя спецыялісты, якія заўсёды ішлі на кантакт, пагаджаліся на інтэрв’ю, асабліва калі ведалі, што робяць гэта для дзяцей. Форма падачы інфармацыі была простаю, даступнай і займальнай.

Паказаць, што разумныя і кемлівыя дзеці-вундэркінды не заслугоўваюць мянушкі «батанікі», прадэманстраваць, што вучыцца добра – крута, а мець навуковыя цікавасці – модна, і заахваціць пашыраць уласнае кола ведаў была заклікана рубрыка «IQ-фактар». Яе героямі станавіліся ўдзельнікі розных вучэбных алімпіяд, інтэлектуальных конкурсаў, навукова-практычных канферэнцый, медалісты школ, гімназій і ліцэяў.

Вучоба вучобай, але не менш важна правільна і з карысцю арганізаваць свой вольны час. Пра гэта кожны тыдзень ішла размова з дзецьмі ў «Гасцёўні Мэры Попінс». Дэфіцыту жадаючых патрапіць сюды ніколі не было. Нагодой станавіліся канцэрты, прэм’еры, выставы, літаратурныя вечарыны, дэбюты і дасягненні юных вакалістаў, танцораў, тэатралаў, мастакоў, спартсменаў, усіх, хто акрамя вучобы меў захапленне ў жыцці. Было наладжана плённае супрацоўніцтва з Цэнтрамі дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, прычым не толькі сталічнымі, але і з рэгіянальнымі. Калі ж магчымасці прыехаць у Мінск на эфір не было, у камандзіроўку адпраўляўся карэспандэнт, а па выніках гучала творчая справаздача пад назвай «Дэсант на парасоне».

Працуючы з дзецьмі, журналісты атрымлівалі такі зарад энергіі, што ў 2010 годзе стала зразумелым, адных эфіраў недастаткова, трэба выходзіць за межы Дома радыё. Першай такой спробай стала дабрачынная акцыя да Міжнароднага дня абароны дзяцей ў Кобрынскім дзіцячым доме і стварэнне радыёфільма пра яе. Аказалася, рабіць добрыя справы зусім не цяжка, а юныя мінчане, што станавіліся героямі праграмы, легкія на пад’ём і гатовыя разам з табой праехаць трыста кіламетраў, каб сваёй творчасцю падарыць радасць тым, каму яна неабходна.

У 2012 годзе творчая каманда праекта арганізавала і правяла адкрыты радыёконкурс юных чыгальнікаў «Паэтычны ветразь». Ён быў прысвечаны класікам беларускай літаратуры Якубу Коласу, Янку Купалу, Максіму Танку і аб'яўленаму тады Году кнігі. Вельмі прыемна было атрымаваць калектыўныя заяўкі не толькі ад школ і гімназій, але і ад дзіцячых бібліятэк. Геаграфія ўдзельнікаў не абмяжоўвалася толькі Мінскам, хаця праезд быў выключна за ўласны кошт.

У 2013 годзе праграма «Мэры Попінс» маштабна адзначыла сваё 5-годдзе ў Вялікай студыі Дома радыё. Павіншаваць творчую каманду прыйшлі не толькі героі перадач, але і радыёслухачы. Свята атрымалася і натхніла на новыя ідэі. Адразу стаў распрацоўвацца праект правядзення фестывалю дзіцячай творчасці «Усе дзеці таленавітыя». Яго задача была прадэманстраваць, што наш эфір адкрыты і даступны кожнаму юнаму жыхару краіны, нават такому, каго пакрыўдзіў лёс. Удзельнікамі першага фестывалю сталі дзеці-сіроты і дзеці, пазбаўленыя бацькоўскай апекі. Рэалізаваць яго дапамог «Беларускі фонд SOS – дзіцячая вёска».

2015-ты год запомніўся знакавай датай – 70-годдзе Вялікай Перамогі. На адрас рэдакцыі прышоў ліст ад ГА «Беларуская рэспубліканская піянерская арганізацыя» з просьбай аб дапамозе стварэння аўдыяверсіі кнігі «Ніколі не забудзем. Унукі пра вайну». Адгукнуліся і вырашылі: калі артыкулы кнігі пісалі дзеці, дык і агучваць іх павінны дзеці. Лепшым варыянтам сталі выхаванцы тэатральнага аддзялення ДУА «Дзіцячая школа мастацтваў №2 г. Мінска», з якімі мы былі ўжо знаёмыя, дзякуючы першаму конкурсу юных чыгальнікаў. Вучні і педагогі з вялікай адказнасцю ўзяліся за справу. Напярэдадні свята ў Нацыянальнай бібліятэцы РБ адбылася прэзентацыя друкаванага выдання і яго аўдыяверсіі на дыску.

Сапраўды бывае знакавым выпадак для журналіста. Адноўчы кіраўніка праекта «Мэры Попінс» скіравалі на адукацыйны семінар, дзе і адбылося знаёмства з прадстаўнікамі ГА «Беларуская асацыяцыя дапамогі дзецям-інвалідам і маладым інвалідам». Менавіта яно падштурхнула да правядзення ў 2016 годзе другога фестывалю дзіцячай творчасці «Усе дзеці таленавітыя – 2». Зрабіўшы мерапрыемства для сірот, чаму б не зрабіць для дзетак з асаблівымі патрэбамі, тым больш, што яны гэтага без перабольшання заслугоўваюць. Яны таксама ствараюць дзівосныя рэчы ўласнымі рукамі, спяваюць, малююць і нават

танцуюць у калясках. Праўда, звычайна адбываецца гэта ўсё ў абмежаваным асяродку. Таму было вырашана зрабіць фестываль інклюзіўным. У адной канцэртнай праграме прысутнічалі творчыя нумары нашых пастаянных герояў і падапечных грамадскай арганізацыі.

2016-ты год быў годам Культуры, канал «Культура» пачынаў рыхтавацца да свайго 15-годдзя, да таго ж адзначаліся юбілеі класікаў беларускай літаратуры Кандрата Крапівы і Максіма Багдановіча – гэта паспрыяла таму, каб аб’явіць другі адкрыты радыёконкурс юных чытальнікаў «Паэтычны ветразь – 2». Акрамя адпрацаванай схемы першага вопыту, было арганізавана слухацкае галасаванне на ўласным сайце канала. Так скарыстоўваліся новыя тэхнічныя магчымасці.

Эфіры і праекты «Мэры Попінс» варта згадаць і ў прафарыентацыйнай рабоце са школьнікамі. Гэта не толькі тэматычная штотыднёвая рубрыка «*Будзь профі*», якая падказвала, дзе і як атрымаць тую ці іншую прафесію, як зрабіць правільны выбар, знаёміла з прафесіяналамі і студэнтамі, але і «*Дыскусійны клуб*» для старшакласнікаў. Праект выходзіў раз на месяц, рыхтавалі і вялі яго выхаванцы Дзіцяча-юнацкай тэлестудыі Мінскага дзяржаўнага палаца дзяцей і моладзі. Гэта была ўнікальная магчымасць адчуць прафесію журналіста на смак і зрабіць у ёй першыя крокі яшчэ да паступлення на факультэт журналістыкі БДУ. У эфіры часта гучалі рэпартажы і апытанні, падрыхтаваныя юнымі карэспандэнтамі.

Увогуле, праграма «Мэры Попінс» была той пляцоўкай, дзе можна было атрымаць новыя веды і навыкі, знайсці сяброў і аднадумцаў, творча самарэалізавацца.

КОНЦЕПЦИЯ И ПОЗИЦИОНИРОВАНИЕ РАДИОКАНАЛА «КУЛЬТУРА»

А. С. Давыдик, Е. С. Пушнегина

Белорусский государственный университет

Современное общество насыщено информационными потоками и разнообразными каналами коммуникации. Потому в современной рыночной экономике наиболее актуальной является сегментация рынка и определение концепции вещания для радиостанции.